

Brate har antagit, att U 774 har ristats av Erik, se *Svenska runristare* (1925), s. 64. Huruvida denna anonyma ristning verkligen har Erik till upphovsman är svårt att säga. Ristaren skulle då här ha t. ex. för en gångs skull använt den svensk-norska typen av s-runan. Huggningstekniken, ornamentiken och inskriftens stilisering lämna dock ett visst stöd åt Brates antagande. Man vågar dock knappast instämma med Brate i hans påstående, att de ristningar, som han tillskriver Erik, »hava en så enhetlig karaktär, att deras samhörighet knappt är tivelaktig.» Möjligen kan ett bestämdare svar på denna fråga lämnas, när samtliga till Erik hänfödda ristningar ha granskats; jfr U 762.

775. Väppeby, Enköpings-Näs sn. Nu vid Hjulsta.

Pl. 98.

Litteratur: L 736. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 4, bl. 57; N. R. Brocman, *Utdrag utur dagbok 1760* (i: J. G. Liljegren, *Samlingar av handskrifter rörande runstenar*, hs i ATA); R. Dybeck, *Reseberättelse för år 1858* (ATA), *Näs socken 1862* (ATA); J. O. Fries och V. Karlsson, *Några ord till upplysning om bladet »Ångsö»* (1862), s. 51; UFT h. 8 (1879), s. 86 f.; E. Brate, *Anteckningar 1898* (ATA), *Svenska runristare* (1925), s. 61; S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941—43* (ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* 4); Brate, foto 1898 (ATA).

Fig. 215. U 775. Väppeby, Enköpings-Näs sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds *Monumenta*.

Runstenen står 25 m. SÖ om Hjulsta kloster, 150 m. NÖ om Hjulsta huvudbyggnad. Den ursprungliga platsen, NNV om Väppeby vid gamla landsvägen, är utmärkt på Geologiska kartbladet »Ångsö»; jfr fig. 216.

I *Ransakningarna* 1667—84 omtalas, att »på Wäckby äger 2» runstenar finnas.¹ — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Wäckby Näs sochn» (L 736: »Dersammastädes», d. v. s. »Väckby»). — N. R. Brocman antecknar i sin dagbok 1760: »¹/₄ mil från Svingarns kyrka utför Vettby wid vägen, en Runsten om 4. alnars Högd och 2. alnars Bredd, hwarutur likväl et Stycke på ena Sidan borta, med nedre Skriften til en del gömd i Jorden.» När Dybeck, hundra år senare (1858), besöker platsen, antecknar han: »Den store runstenen vid Väpby (Liljegren 736) blef för några år sedan störtad och sönderslagen af en bonde, hvars häst en mörk afton skenade, skrämd, såsom mannen trodde, af stenen.» I sin förteckning över fornminnen i »Näs socken» (1862) skriver Dybeck: »I Weppeby skogsbacke förekomma här och der många forntidslemningar, de fleste mycket skadade. En bautasten af tre alnars höjd står ännu; flere äro fallne. Nära 20 grafkullar återstå oskadade, tillika med ena sidan af ett stenskepp, som tyckes varit 30 alnar långt. Dessutom något öfver hälften af en ansenlig stenkrets, hvars twärmått uppgår till femton alnar... Af de två runstenar, hwilka funnits wid Väppeby, återstå för närvarande endast förgrusade stycken bland de ofvannämnde hednagrafvarna. Den största af dem stod ännu oskadad för tolf år sedan, då en bonde, som befarade att hans fåle kunde skygga för stenen, söndersprängde honom.» — År 1898

¹ Om andra uppgifter i samma källa se U 773.

Fig. 216. Den ursprungliga platsen för U 775 vid gamla landsvägen N om Vätteby.

antecknar E. Brate: »Runstenen hittades under landsvägen straxt norr om Vätteby. Runsten[e]n, som är af granit men icke af den i orten vanliga stenarten, är sönderslagen och består af 3 större och 4 mindre stycken vid Hjulsta och ett stycke, som ännu ligger kvar vid fyndstället invid Vätteby.» — Runstenen sattes så småningom ihop med järnkrampor och restes på sin nuvarande plats. Genom Riksantikvarieämbetets försorg ändrades den äldre, klumpiga lagningen år 1946. Ännu samma år kunde folket på Vätteby utpeka stenens ursprungliga plats, som enligt uppgift är belägen 125 m. NV om den nya mangårdsbyggnaden på Vätteby n:r 2, i östra kanten av den gamla landsvägen; se fig. 216. En bautasten står rest i ett snår 75 m. SV om runstenens ursprungliga plats.

Grå granit. Höjd 2,50 m., bredd 1,34 m. Ristningen är djup och tydlig, huggen med breda rundade linjer. Runorna förefalla att vara något djupare huggna än ristningen i övrigt.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Hadorph):

u[i]tarfr · lit · rsa · stin · linsa · ifi[r · asaair · a]uk · e[ft] suain auk · uiker · þau liti · litu · k . . . rki ·
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
 t[iþk]umi · risti · ru[nar] þis
 70 75 80 85

Vidiarfr let ræisa stein þenna æftir Asgæir (?) ok æftir Svæin, ok Vigerðr þau letu [gæra mæ]rki. Tiðkumi risti runar þess[ar].

»Vidjärv lät resa denna sten efter Åsger (?) och efter Sven, och han (Vidjärv) och Vigärd de lät göra minnesmärket. Tidkumi ristade dessa runor.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Efter 1 u är ristningsytan så skadad, att inga säkra spår av 2 i finnas. 3 t har förlorat nedre delen av hst. 7 r har förlorat vänstra bst. 9 i är ej stunget. 15 t har förlorat ett stycke i toppen. 16 i är ej stunget. 18 l är säkert. 19 i är ej stunget. Efter 25 i är ristningsytan avslagen 60 cm.; här har funnits plats för omkring nio runor. Därefter synes nedtill t. h. 34—35 uk. I 36 e finnes på mitten en rundad fördjupning, som sannolikt är huggen. Av runan 37 f återstår nu endast övre delen. Därefter är ristningsytan bortslagen 25 cm. Mitt på 50 e finnes en markerad, rund fördjupning, som troligen är huggen. 56 i och 60 i äro ej stungna. Av 63 k återstår endast ett kort stycke upptill av hst och bst; runan är dock säker. Detsamma gäller 64 r. Avståndet mellan 63 k och 64 r är 50 cm.; plats för omkring

sex runor. 65 **k** har förlorat nedre hälften. I 67 **t** har endast övre delen bevarats. Avståndet mellan 67 **t** och 71 **u** är 24 cm.; plats för tre runor. Före 71 **u** ser man vid ramlinjen en 5 mm. lång skåra, som säkert är en rest av bst i 70 **k**. Efter 86 **s** finnas inga spår av runor. — Hadorph: **uitaufR lit rsa · stia · linsa · ifir · asaaia · auk · eft suain auk · uiker · þau liti · litu · k ... iki · tipkumi risti · runar þis**. — Brocman (Dagbok 1760): **tarf · lit · rsa · stin linsa ifir asnnia ... an uk nikar þau liti liti k ... ki · tip kumi sisti** som kunde förklaras sålunda, at Tarf låtit resa Stenen efter sin Son, An och Vikar sedan låtit märka honom, och kumi ristat. — Brate, som undersökte inskriften, då stenen var sönderslagen, lämnar följande utförliga beskrivning: »Det stycke, som innehåller inskriftens början, vill jag kalla st(ycket) 1, de öfriga st. 2, st. 3 o. s. v. i den ordningsföljd, som bestämmes af inskriften på dem, hvilken följd framgår af Peringskiölds teckning. — St. 1 är det största, 1,14 m. efter den sida, där slingan går; bredden på den ända, där slingan går, är 80 cm., bredden efter brottytan midtemot 79 cm. St. 2 är efter brottsidan 1 m. största bredden är 60 cm. Det lilla stycket 3 är efter nedre slinglinien 20 cm, det trekantiga st. 4 efter öfre slinglinien 22 cm. St. 5 1,24 m. största längden, bredden i storändan 68 cm. St. 6 är 65 cm långt. St. 7 är kvar i jorden vid Våppeby, st. 8 af ungefär samma storlek som st. 3 men utan inskrift, endast med ornament. — Af inskriftens början befinner sig på det största stycket, st. 1, blott de två första runorna **ui**, straxt bakom djurets hals i den med ett ormhufvud börjande slingan. Namnets senare del följer på st. 2 **tarf** men dess allra sista runa åter på st. 1 och den är **ᚱ** såsom Peringskiöld har, icke **r** som L. 736; nedre stafven och högra kst återstå, innanför hvilka en stor afflagning finnes; dessa återstoder äro blott förenliga med **ᚱ**, icke med **ᚱ**. Efter **· lit ·** följer **rsa** som Peringskiöld, icke **risa** som L. 736. St. 3 torde först innehålla h. kst. till **ᚱ** i **ifir**. Därpå följer s[k.] 6 och tydligt **ᚠ** och sedan den vänstra sidan af följande runa, som varit **ᚠ**, liksom Peringskiöld har, icke **ᚠ** som L. 736 föreslår, då v. kst. till **ᚠ** är fullständigt bevaradt. Det trekantiga st. 4 innehåller först slutet af det på st. 3 började namnet, nämligen **ᚱ**. Efter Peringskiölds teckning skulle en runa **ᚠ** vara bortfallen mellan de båda styckena. St. 4 innehåller äfven en liten del af första runan i det följande ordet, enligt Peringskiölds teckning **ᚠᚱᚱ**; hvad som finnes, synes dock snarare tyda på **ᚠ** än på **ᚠ**. Enligt Peringskiölds teckning felas därpå orden **auk · eft**, hvarpå **suain** finnes bibehållet å st. 5 och slutar stenens ursprungliga högra slinga. Den vänstra slingans inskrift börjar med **ᚠ** efter ormhufvudet å st. 2, de två andra runorna i ordet **auk** stå på den lilla slingbiten å st. 1, som ock innehåller första leden **ui** af det följande namnet, hvars senare led **ker** jämte fortsättningen står på hufvudslingan å st. 2. Namnet är således **ᚱᚱᚱ** som Peringskiöld, icke **Vikerþ** som L. 736. Af det **ᚠ**, som hos Peringskiöld finnes efter **liti**, är blott öfre delen af stafven jämte kst i behåll. Efter detta **k** har ett stycke af inskriften varit bortslagen redan på Peringskiölds tid. Efter det bortslagna följer **ᚱᚱ** på st. 6, Peringskiöld har **ᚱᚱ**, L. 736 intet motsvarande, sedan s[k.] 13 och **ᚠ**, första runan i namnet t[ᚱᚱ]kumi, hvaraf slutet finnes på st. 5 **ᚱᚱ** jämte s[k.] 14 och **ri** och **ᚱ**. Det felande **[ti · runar]** finnes måhända på st. 7, ner i jorden vid Våppeby, slutet **þis** står på st. 5 — Inskriftens läsning är sålunda med nu alldeles saknade runor inom [] och || vid öfvergång till nytt stycke: St. 1 **ui** || St. 2 **tarf** || St. 1 **R · lit · rsa · stin · tinsa · ifi** || St. 3 **R · asa[a]** || St. 4 **ir · [auk · eft]** || St. 5 **suain** || St. 2 **a** || St. 1 **uk · ui** || St. 2 **ker · þau liti · litu · k** — || St. 6 **uki · t[ᚱᚱ]** || St. 5 **umi · ris** || **[ti · runar]** St. 5 **þis**

Om namnet *Vidiarfr* se U 511.

Runföljden 27—32 **asaaia**, som innehåller ett personnamn, är sannolikt felristad för **askaaia**. Att namnet icke är felläst av Hadorph framgår av Brates bestämda uppgift, att vänstra »kst. till [29] **a** är fullständigt bevarad.» Om mansnamnet *Asgæirrr* se U 350.

Runföljden 47—51 **uiker** återger utan tvivel kvinnonamnet *Vigerðr*; om skrivningen **-ker** för **-kerþr** se t. ex. U 351. 55—62 **liti · litu** beror på felristning; jfr **ritu rita** på U 847.

Inskriften är något otympligt formulerad men till innehållet fullt klar.

Om *Tiðkumi* och hans ristningar se U 733.